

विभाग निहाय दृष्टीक्षेप

कृषी विभाग	
भौगोलीक क्षेत्र	13,55,036 हेक्टर
जंगले	2,03,147 हेक्टर
ओसाड जमीन व मशागतीस अयोग्य	52,278 हेक्टर
बिगर शेती उपयोगाकरीता आणलेल क्षेत्र	39,701 हेक्टर
मशागत योग्य पडीत जमीन	24,809 हेक्टर
कायमची कुरणे व इतर चराऊ कुरणे	38,696 हेक्टर
किरकोळ झाडे व झुडपे यांच्या समुहाखाली निव्वळ पेरलेल्या	29,864 हेक्टर
चालु पड	23,191 हेक्टर
इतर पड	35,295 हेक्टर
पेरलेले निव्वळ क्षेत्र	8,88,154 हेक्टर
दुसोटा	13,400 हेक्टर
पिकाखालील एकूण क्षेत्र	8,88,154 हेक्टर
इतर माहिती	
अ. एकूण खातेदार /धारण केलेले क्षेत्र	संख्या
1. अल्प भूधारक	1,61,227
2. अत्यल्प भूधारक	28,640
3. इतर	2,27,538
एकूण	4,17,405
सिंचन	
ओलीताच्या विहीरी	49,000
ओलीत क्षमता निर्माण हेक्टर	
सिंचन प्रकल्प	1,52,169
विहीरी द्वारे व इतर	49,000
एकूण	2,32,302

पशुसंवर्धन विभाग

सन 2007 च्या पशुगणने प्रमाणे यवतमाळ जिल्ह्यातील जनावरांची संख्या

एकूण संकरीत जनावरे.	22,981
एकूण गाय वर्गिय	7,13,275
एकूण म्हैस वर्गिय	1,34,878
एकूण गाय व म्हैस वर्ग	8,71,134
एकूण मेंढ्या	9,200
एकूण शेळ्या	3,69,849
इतर जनावरे	11,880
एकूण कोंबड्या	5,59,737
एकूण संकरीत गाई	12,62,063
पैदास क्षम-गाई	2,33,556
पैदास क्षम- म्हशी	77,100
पशु वैद्यकीय संस्था (जिल्हा परिषदेच्या)	
पशु चिकित्सालये श्रेणी - 1	46
पशु चिकित्सालये श्रेणी - 2	95
आधारभूत ग्राम केंद्रे श्रेणी- 2	40
फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने	11
फिरते पशुरोग नियंत्रण पथक	1
ह्या विभागामार्फत खालील प्रमाणे पशुसंवर्धनाचे कार्य करण्यात येते.	
पशुसंवर्धन कार्य.	
जनावरांचा उपचार.	
प्रतीबंधक लसीकरण.	
कृत्रीम रेतन कार्य.	
कृत्रीम रेतनाद्वारे पशुपैदास.	
वळुंची संख्या वाढविणे.	
वरील वळुद्वारे नैसर्गिक संयोग.	
वरील वळुद्वारे जन्मलेली वासरे.	
प्रचार होणेस्तव	
कृती शिबीरे आयोजन.	
शेतक-याचे प्रशिक्षण शिबीरे.	
दुधाळ जनावराचे व बकरी संच वाटप.	

आरोग्य विभाग	
जिल्हा परिषदेच्या खालील संस्थेमार्फत ग्रामिण जनतेला आरोग्य सेवा उपलब्ध केल्या जाते.	
प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	63 (19 आदिवासी)
प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्रे	435 (60 आदिवासी)
अॅलोपॅथीक दवाखाने.	1
आयुर्वेदिक रुग्णालये.	19
ग्रामिण रुग्णालये. (शासकीय)	13
फिरते आरोग्य पथक (डोंगरखर्डा,रोहपेट,माथार्जून)	3
आरोग्य विभागामार्फत 7 राष्ट्रीय आरोग्य कार्यक्रम राबविल्या जातात.	
कुटूंब कल्याण कार्यक्रम (लोकसंख्या धोरण),	
माता व बालसंगोपण कार्यक्रम.	
राष्ट्रीय क्षयरोग नियंत्रण कार्यक्रम.	
हिवताप निर्मुलन कार्यक्रम.	
कुष्ठरोग निर्मुलन कार्यक्रम.	
अंधत्व निवारण कार्यक्रम.	
एकात्मिक रोग सर्वेक्षण कार्यक्रम त्यासोबतच ग्रामिण व नागरी भागात ग्रामपंचायत व नगरपरिषदांच्या मार्फत पंचायत विभागाच्या सहकार्याने जन्म-मृत्युची नोंद.	

एकात्मिक बालविकास सेवायोजना.		
यवतमाळ जिल्ह्यात एकूण 16 पंचायत समित्या क्षेत्रात 16 एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना प्रकल्प कार्यरत आहे.		
अ.	एकात्मिक बालविकास सेवा योजना	16
ब.	कार्यरत अंगणवाडी केंद्रे	2460
क.	मिनी अंगणवाडी केंद्रे	221

ही योजना 0 ते 6 वयोगटातील बालके व गरोदर व स्तनदा माता यांचे करीता राबविण्यात येते. लाभार्थीना खालील प्रमाणे सेवा पुरविण्यात येतात.	
1.	पुरक पोषण आहार.
2.	रोग प्रतीक्षमकरण (लसीकरण)
3.	आरोग्य तपासणी.
4.	संदर्भ सेवा.
5.	आरोग्य सेवा तथा आहार विषयक शिक्षण.
6.	अनौपचारिक पूर्व शालेय शिक्षण.

शिक्षण विभाग (प्राथमिक)					
अ.क्र	व्यवस्थापन निहाय	वर्ग 1 ते 5		वर्ग ६ ते ८	
		शाळा संख्या	पटसंख्या	शाळा संख्या	पटसंख्या
1.	जिल्हा परिषद	२१४८	१५३८३४	८१८	४४९१८
2.	नगरपरिषद	१०४	२०२७७	७१	८८१८
3.	खाजगी प्राथ/माध्य	३४७	४२१३६	४७०	७३०१६
	एकूण	2599	२१६२४७	१३५९	१२६७५२

शिक्षण विभाग (माध्यमिक)				
1.	जि.प.माध्य. व उच्च माध्य शाळा	35	15104	426
2.	इतर माध्यमिक शाळा	536	1,45,441	4382
	प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी व शिक्षकाचे प्रमाण (जि.प.)			26.84

बांधकाम				
विभाग दोन				
विभाग 1		विभाग 2		
1. उपविभाग यवतमाळ.		1. उपविभाग आर्णि.		
2. उपविभाग कळंब		2. उपविभाग दारव्हा		
3. उपविभाग पांढरकवडा		3. उपविभाग पुसद.		
4. उपविभाग वणी		4. उपविभाग उमरखेड		
जिल्हा परिषदेकडे देखभाल व दुरुस्तीकरीता रस्ते.				
		विभाग 1	विभाग 2	एकूण
1.	डांबरी रस्ते	1827.16	1310.23	3137.39
2.	खडीचे रस्ते	445.47	776.87	1222.34
3.	मुरुम व मातीचे रस्ते	85.20	28.72	113.92
	एकूण	2357.83	2115.82	4473.65
ह्या शिवाय खालील शिर्षकांतर्गत प्राप्त होणा-या निधीमधून कामे घेतली जातात.				
1. प्रधानमंत्री सडक योजना				
2. महाराष्ट्र ग्रामिण रोजगार हमी योजना.				
3. मागास क्षेत्र विकास निधी				
4. विशेष घटक योजना.				
5. स्थानिक विकास कार्यक्रम (खासदार व आमदार निधी)				
6. आरोग्य व पशुसंवर्धन खात्याकडून प्राप्त निधीमधील कामे.				
7. डोंगरी विकास अंतर्गत कामे.				
8. प्लॅन व नॉन प्लॅन अंतर्गत कामे.				

समाजकल्याण विभाग

समाज कल्याण विभाग जिल्हा परिषद यवतमाळ मार्फत शासनाने हस्तांतरित केलेल्या योजना व जिल्हा परिषदेच्या उत्पन्नातून 20 टक्के मागास वर्गीयांचे कल्याणार्थ शासनाने दि. 01.09.93 च्या निर्णयानुसार निरनिराळ्या योजना द्वारे मागास वर्गीयांना लाभ देण्यात येतो.

शासकीय योजना

1. मागासवर्गीय वसतीगृहांना सहाय्य व अनुदान देणे.
2. मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना प्रवेश फी व परिक्षा फी, शिक्षण फी देणे.
3. शिष्यवृत्ती देणे.
4. वृद्ध व अपंगासाठी गृहे.
5. आंतरजातीय विवाहित दाम्पत्यांना आर्थिक सहाय्य देणे.
6. मागास वर्गीयांचे घरावरील गवती छपरे बदलवून मंगलोरी कवेलु अथवा टिनपत्रे पुरविणे.
7. दलीत वस्ती सुधार योजने अंतर्गत समाज मंदिराचे कामे पूर्ण करणे.
8. वृद्ध साहित्यिक कलाकारांना अनुदान देणे.
9. अपंग कल्याणाबाबतच्या निरनिराळ्या योजना.
10. तालुका स्तरावरील शासकीय वसतीगृहे देखभाल.

ह्या शिवाय जिल्हा परिषदेच्या उत्पन्नातून 20 टक्के तरतुद करण्यात येवून मागास वर्गीयांच्या कल्याणार्थ निरनिराळ्या योजना कार्यान्वीत केल्या जातात.

सिंचन विभाग

जिल्हा परिषदेच्या सिंचन विभागाची स्थापना

1. फेब्रुवारी 1971 मध्ये झाली असून ह्या विभागा अंतर्गत 100 हेक्टर सिंचन क्षमते पर्यंतच्या लघुपाटबंधारे कामाचा समावेश आहे.

1. सिंचन उपविभाग यवतमाळ.
2. सिंचन उपविभाग दारव्हा.
3. सिंचन उपविभाग पुसद.
4. सिंचन उपविभाग वणी.

सांख्यिकीय माहिती

अ.क्र.	कामाचा प्रकार	पूर्ण झालेली कामे	सिंचन क्षमता हेक्टर
1	2.	3.	4.
1.	सिंचन तलाव	६९	५१३३
2.	को. प. बंधारे	२८१	४८८६
3.	साठवण तलाव	४	११६
4.	पाझर तलाव	२४८	२३२३६
5.	गांव तलाव	५५	०
6.	उपसा सिंचन योजना	०१	६०

पाणी पुरवठा विभाग

यवतमाळ जिल्हा परिषदेमध्ये दिनांक 6 मार्च 1997 पासून पाणी पुरवठा विभागाची स्वतंत्र विभाग म्हणून निर्मिती झालेली आहे.

उपविभाग

पाणी पुरवठा उपविभाग, यवतमाळ.

पाणी पुरवठा उपविभाग, पुसद.

पाणी पुरवठा उपविभाग, पांढरकवडा.

भूजल सर्वेक्षण उपविभाग, यवतमाळ

तसेच नुकतेच 3 उपविभाग म.जि.प्रा. कडून हस्तांतरीत झाले आहेत.

पाणी पुरवठा उप-विभाग राळेगांव

पाणी पुरवठा उप-विभाग वणी

पाणी पुरवठा उप-विभाग दारव्हा

जिल्ह्यातील रुपये 15 लाखापर्यंतच्या नविन ग्रामिण पाणी पुरवठा योजनांची कामे, हस्तांतरीत विभागिय नळ पाणी पुरवठा योजना व पुर्ण झालेल्या परंतु अहस्तांतरीत ग्रामिण पाणी पुरवठा योजनांची देखभाल व दुरुस्तीची कामे या विभागाकडे आहे. तसेच भूजल सर्वेक्षण यंत्रणा या विभागा मार्फत ब्लास्टिंग युनिट बरोबर हातपंप व विद्युत पंप देखभाल व दुरुस्तीची कामे केली जातात.

1.	नळाद्वारे पाणी पुरवल्या जाणा-या गावांची संख्या	गांवे
अ.	कायम स्वरूपी नळ योजना.	1105
ब.	तात्पुरती नळ योजना.	2
क.	विभागीय नळ योजना.	59
ड.	एकूण गावाची संख्या.	1166
२.	देखभाल दुरुस्ती करीता असलेली कामे.	
अ.	हातपंप संख्या.	8100
ब.	विद्युत पंप.	301
	एकूण	8401
३.	सार्वजनिक पिण्याच्या पाण्याच्या विहीरी.	
अ.	वर्षाच्या सुरवातीला असलेल्या विहीरी.	5046
ब.	वर्षात बांधून पुर्ण झालेल्या विहीरी.	45
क.	वर्षात दुरुस्त केलेल्या पिण्याच्या पाण्याच्या विहीरीची संख्या	54